

Gabriela Wronowska

Katedra Teorii Ekonomii

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Dobrobyt – ujęcie teoretyczne i pomiar

Streszczenie

W pracy podjęto problematykę związaną ze zjawiskiem dobrobytu w gospodarce i jego pomiarem. Zaprezentowano poglądy i teorie opisujące zjawisko dobrobytu w teorii ekonomii na przestrzeni wieków. Omówiono także wybrane metody pomiaru dobrobytu.

W pracy wskazano:

– zalety wskaźników PKB, PKB *per capita*, w tym ich prosty sposób obliczania, porównywalność, uniwersalność;

– wady wskaźników, z których najważniejszą wydaje się nieuwzględnienie wszystkich czynników wpływających na dobrobyt, zarówno negatywnie (np. efekty zewnętrzne), jak i pozytywnie (np. zadowolenie czerpane z czasu wolnego);

– że z biegiem lat nastąpiła ewolucja wskaźników i metod pomiaru dobrobytu – od prostych wskaźników typu PKB, PKB *per capita* czy HDI do mocno rozbudowanych i złożonych rankingów, które zawierają znacznie więcej informacji na temat dobrobytu.

Wnioskiem wypływającym z rozważań jest konieczność stworzenia optymalnej metody pomiaru dobrobytu.

Słowa kluczowe: dobrobyt, poziom życia, rozwój gospodarczy, pomiar dobrobytu.

1. Wprowadzenie

Celem artykułu jest przybliżenie czytelnikowi zjawiska dobrobytu, ze szczególnym uwzględnieniem sposobu jego definiowania, opisywania i ujęcia w rozważaniach w teorii ekonomii oraz wskazania wybranych metod i mierników jego pomiaru. Najpierw omówiono pojęcie dobrobytu z uwzględnieniem jego

synonimów, takich jak: jakość życia, poziom życia czy zamożność. Następnie dokonano przeglądu wybranych pozycji literatury traktujących o dobrobycie, determinantach i warunkach, od których zależy jego poziom w gospodarce. Na końcu przedstawiono różne metody i mierniki stosowane do pomiaru dobrobytu. Kwestia poprawnego pomiaru zjawiska jest istotna ze względu na prowadzenie właściwej polityki gospodarczej. Obecnie toczą się dyskusje nad poprawnością procesu pomiaru i właściwym sposobem wykorzystania istniejących mierników. Rozważania dotyczą także udoskonalenia sposobów pomiaru. J. Stiglitz, A. Sen, J.P. Fitoussi [2013] w pracy pt. *Błąd pomiaru. Dlaczego PKB nie wystarcza?* starają się przekonać różne grupy społeczne, w szczególności polityków gospodarczych, do innego, szerszego spojrzenia na zjawisko pomiaru dobrobytu.

2. Uwarunkowania dobrobytu

Dobrobyt jest pojęciem złożonym. Synonimami pojęcia dobrobytu funkcjonującymi w literaturze przedmiotu są określenia, takie jak: poziom zamożności, poziom życia, jakość życia [*Dobrobyt społeczny...* 2004]. Poziom zamożności odnosi się jedynie do wartości materialnych, np. wielkości majątku. Z kolei jakość życia to kategoria analizowana najczęściej ze względu na: szczęście, zasoby, potrzeby.

Jakość życia to pojęcie obejmujące wiele złożonych aspektów. Można zawrzeć w nim takie kategorie, jak: konsumpcja, niemierzalne stany indywidualnego zadowolenia, satysfakcji, szczęście płynące z konsumpcji, korzystanie z zasobów przyrody, dobrego stanu zdrowia, satysfakcję z posiadanego wykształcenia, pomyślność w życiu, satysfakcję z pracy zawodowej [Bywalec 1991]. Jakość życia według Scanlona „to jakość warunków w którym toczy się życie”, w tym ochrona przed chorobami, niebezpieczeństwem oraz możliwość właściwego odżywiania się i edukacji [*Dobrobyt społeczny...* 2004, s. 111].

Z kolei kategoria „poziom życia” to według A. Zeliasia [2004, s. 14] „całościowy kształt warunków, w jakich żyje społeczeństwo, grupa społeczno-zawodowa, gospodarstwo domowe lub jednostka, wyrażających się przede wszystkim w uzgodnieniach dotyczących procesu zaspokajania potrzeb indywidualnych lub zbiorowych”. Można do nich zaliczyć następujące warunki: życia konsumpcyjnego, ekologicznego, pracy, czasu wolnego, organizacji życia społecznego.

Poziom życia można określić zarówno w skali mikroekonomicznej, jak i makroekonomicznej. W pierwszym przypadku dotyczy pojedynczych jednostek w społeczeństwie lub gospodarstw domowych, gdzie jest określany z wykorzystaniem głównie czynników subiektywnych. W drugim przypadku do określenia poziomu życia stosuje się zbiór sformalizowanych, ogólnie przyjętych, takich samych kryte-

riów dla całego społeczeństwa. Wśród podstawowych czynników mających wpływ na poziom życia można wyróżnić: bezpieczeństwo życia, stan środowiska naturalnego, ochronę zdrowia, stopę życiową mieszkańców, stan transportu i komunikacji miejskiej, infrastrukturę sportową, sytuację mieszkaniową, możliwości edukacji i kształcenia, dostęp do kultury [Gawlikowska-Hueckel i Umiński 1999].

Dobrobyt w literaturze przedmiotu najczęściej jest określany przymiotnikami społeczny oraz ekonomiczny. Często stosuje się również określenie dobrobyt społeczno-ekonomiczny, co wskazuje na wielowymiarowość tego zjawiska. Dobrobyt ekonomiczny w naukach ekonomicznych oznacza użyteczność dochodu jako podstawy dobrobytu społecznego oznaczającego stan zaspokojenia potrzeb ludności głównie bytowych, związanych ze zdrowiem, wykształceniem, czasem wolnym, miejscem zamieszkania oraz miejscem pracy. Podstawą kreowania dobrobytu w gospodarce są zasoby kapitału niezbędne do jego wytworzenia, w tym kapitał materialny, społeczny i ludzki. Szerzej dobrobyt ekonomiczny można zdefiniować jako stan zaspokojenia materialnych i duchowych potrzeb jednostki i społeczeństwa, a jednocześnie jako czynnik wyzwalający poczucie samorealizacji, umożliwiający osiągnięcie szczęścia i kształtujący postawy etyczne jednostek wobec otaczającej je rzeczywistości [Markiewicz 2014, s. 10].

W szerokim rozumieniu o dobrobycie społecznym według E. Aksmana [2010, s. 140] decyduje: PKB lub PKB *per capita*, poziom całkowitej konsumpcji, tempo wzrostu gospodarczego, wydajność, postęp technologiczny, poziom edukacji społeczeństwa, stan ubezpieczenia społecznego, wskaźniki zdrowotne populacji, stopień sprawności administracji i bezpieczeństwa publicznego, stan środowiska naturalnego, stopień rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

N. Acocella [2002, s. 23] zaś oprócz dobrobytu społecznego i ekonomicznego wprowadził dodatkowo tzw. dobrobyt całkowity. Pojęcia te określają kryteria wyboru społecznego i można ich użyć do oceny funkcjonowania ekonomicznych systemów opartych na dążeniu do realizacji indywidualnych interesów.

Pojęcie dobrobytu pojawiło się już w ekonomii klasycznej u A. Smitha [1954, s. 4]. Autor ten używa słowa dobrobyt w kontekście warunków życia ludów cywilizowanych korzystających z produktów wytworzonych dzięki zaangażowanej pracy. Utożsamia on dobrobyt całego kraju ze wzrostem zasobów i przychodów. Szczególnie podkreśla materialną stronę zjawiska. Wskazuje on na powiązania pomiędzy popytem a dochodami z pracy, które zwiększają się, gdy zwiększa się dobrobyt całego społeczeństwa. Ekonomia klasyczna ujmuje zagadnienia dobrobytu w sposób mierzalny. Utożsamia dobrobyt ekonomiczny z bogactwem ekonomicznym, czyli produktem narodowym oraz wzrostem gospodarczym. Wiek XVIII to czas, gdy została sformułowana na bazie pojęcia użyteczności koncepcja filozoficzna zwana utylitaryzmem. Zgodnie z ideą utylitaryzmu najwyższym dobrem jest osiągnięcie jak największej korzyści przez jednostki lub przez całe społeczeństwo.

Utylitaryzm wskazywał również, że efektem każdego działania powinno być osiągnięcie największego szczęścia przez jak największą liczbę jednostek [Mill 1979]. W teorii ekonomii utylitaryzm stanowi podstawę ekonomii dobrobytu. Istota utylitaryzmu, zgodnie z podejściem S.M. Kota [2000], to taka redystrybucja dochodów, która prowadzi do osiągnięcia maksimum dobrobytu.

Inna koncepcja do omawianego zjawiska pojawiła się w ekonomii XIX w. Wprowadzono do dobrobytu na stałe trudne do zmierzenia pojęcie szczęścia jako jego część składową. Zgodnie z nią dobrobyt to suma szczęścia poszczególnych jednostek w społeczeństwie. Podobny sposób opisywania dobrobytu znalazł się w pracach A. Marshalla, który określa dobrobyt jako sumę korzyści poszczególnych członków społeczeństwa opartą na teorii nadwyżki konsumenta i producenta [Brycz 2014, s. 20]. XIX w. to również czas sformułowania koncepcji podziału bogactwa społecznego i określenia polityki prowadzącej do tzw. sprawiedliwego podziału. Sprawiedliwy podział postrzegany był jako siła sprawcza mogąca eliminować biedę ze społeczeństwa.

Do rozwoju teorii dobrobytu w dużym stopniu przyczynił się A. Pigou [1932], który zebrał dorobek naukowy na temat tego zjawiska ze względu na użyteczność. Wykorzystując teorię mikroekonomiczną, jaką jest równowaga w sensie Pareta, można wyznaczyć maksimum dobrobytu w gospodarce. Warunkiem jest założenie, że nie można polepszyć sytuacji jednego podmiotu, nie pogarszając sytuacji innego. Na rynku występuje maksimum dobrobytu, gdy w gospodarce panuje zgoda co do panujących warunków wymiany [Blaug 1994, s. 593, 601]. Teoria, o której mowa, opiera się na trzech założeniach:

- każdy osobnik jest najlepszym sędzią swojego dobrobytu,
- dobrobyt społeczny określa się wyłącznie na podstawie dobrobytu jednostek,
- dobrobytu różnych jednostek nie można porównywać [Blaug 1994, s. 596].

Uzupełnienie teorii dobrobytu opiera się na próbie oceny zmian w dobrobycie za pomocą tzw. funkcji dobrobytu społecznego zaproponowanej przez A. Bergsona [1938]. Koncepcja ta opiera się na mapie preferencji społeczeństwa, która szereguje różne kombinacje użyteczności indywidualnych na podstawie sądów wartościujących o podziale dochodu, przy czym mogą one być wygłaszane przez różne grupy podmiotów gospodarczych, np. takie jak: ciała ustawodawcze lub dowolne grupy społeczne. Wygłaszane opinie mogą się różnić, co stanowi poważną przeszkodę w jednoznacznej ocenie poziomu dobrobytu w gospodarce.

Nieco inne podejście do zjawiska dobrobytu w teorii ekonomii prezentuje K. Arrow [1963]. Zwrócił on uwagę na zależność pomiędzy wyborami politycznymi społeczeństwa a ich implikacjami dla gospodarki. Wprowadził też funkcję dobrobytu społecznego, opierając się na koncepcji A. Bergsona. Nowością jest uwzględnienie w tej funkcji agregacji indywidualnych preferencji poprzez głosowanie. Jest ona zatem zależna od politycznego wyboru, co oznacza, że dobrobyt

można rozpatrywać wieloaspektowo, ze szczególnym uwzględnieniem indywidualnych lub zbiorowych potrzeb.

A. Sen [1977] teorię dobrobytu uzupełnia informacjami na temat społeczeństwa i poszczególnych jej członków i dobrobytu tworzonego przez czynniki zewnętrzne. Wprowadza on do teorii pojęcie „możliwości” rozumiane jako dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej oraz innych dóbr publicznych, które mogą stanowić ważny czynnik służący do pomiaru dobrobytu.

W kolejnej swojej pracy A. Sen [1997] zwraca uwagę na istotną rolę nierówności w społeczeństwie jako czynnika kształtującego dobrobyt. Wskazuje on na istnienie aspektów nierówności determinujących poziom dobrobytu. Są to:

- heterogeniczność jednostek społeczeństwa, co oznacza to, że poszczególne osoby różni wiele cech (płeć, wiek, sprawność fizyczna i umysłowa itp.),
- zróżnicowanie klimatyczne,
- środowisko, w jakim funkcjonuje jednostka,
- relatywizm, czyli porównywalność z innymi członkami społeczeństwa,
- dystrybucja dochodu wewnątrz gospodarstwa domowego.

A. Sen wzbogacił koncepcje dobrobytu o aspekty jakościowe, co w pełniejszy sposób oddaje istotę zagadnienia. Powyższe uzupełnienia teorii z jednej strony ją wzbogacają, a z drugiej stanowią jednak problem, jeśli chodzi o uniwersalny i obiektywny pomiar tych jakościowych elementów.

W latach 60. XX w. utożsamiano wzrost dobrobytu ze wzrostem gospodarczym. Kładziono nacisk na zmiany o charakterze ilościowym. Do opisanie tej zależności wykorzystywano modele wzrostu gospodarczego, w tym zwłaszcza modele: Haroda-Domara, Rostowa oraz Solowa. Duże znaczenie w procesie wzrostu gospodarczego przypisywano przede wszystkim inwestycjom, których wzrost wpływał na zwiększenie popytu globalnego, wielkość produkcji i zatrudnienia. Przyjmowano, że wzrost gospodarczy determinuje wzrost dobrobytu. Jednakże na podstawie badań wiadomo, że zależność taka następuje tylko do momentu tzw. nasycenia, po którym zachodzi pogorszenie dobrobytu w sensie poziomu życia. Dzieje się tak, ponieważ po okresie nasycenia pojawiają się efekty uboczne wzrostu wynikające z ekonomicznych efektów zewnętrznych oraz niekorzystne tendencje społeczne, a mianowicie:

- zmniejszenie ilości surowców,
- wykorzystywanie substytutów naturalnych surowców, które zwiększają ryzyko narażenia na substancje szkodliwe powodujące zanieczyszczenie środowiska,
- ogólne zanieczyszczenie środowiska,
- naruszenie proporcji ładu ekonomicznego, ekologicznego i społecznego, które stanowią element rozwoju zrównoważonego,
- nieracjonalne gospodarowanie czasem, pogorszenie stanu zdrowia,
- zmiana wartości moralnych i społecznych [Babula 2013, s. 34–35].

Określony poziom dobrobytu jest stanem przejściowym. Dobrobyt nie jest wypracowany na zawsze. To, czy okaże się on trwały, zależy od możliwości przekazania zasobów kapitału społecznego, ludzkiego, społecznego i naturalnego przyszłym pokoleniom. Kształtowanie dobrobytu związane jest z wieloma czynnikami. Część z nich zależy od efektywnej i skutecznej polityki gospodarczej państwa i otoczenia gospodarczego, a część – od subiektywnych decyzji jednostek.

3. Pomiar dobrobytu

Dobrobyt traktowany jako kategoria ekonomiczna podlega pomiarowi. Ze względu na specyfikę omawianego zjawiska niezmiernie trudno jest wskazać najlepszą miarę, która w pełni odda jego istotę. W procesie pomiaru stosuje się wskaźniki ilościowe, jakościowe lub mieszane. Do oceny porównawczej poziomu dobrobytu między poszczególnymi krajami pomocne są różnego rodzaju rankingi bazujące na agregacji poszczególnych miar.

Najprostszą i jednocześnie najczęściej wykorzystywaną miarą dobrobytu jest wskaźnik ilościowy PKB czy PKB *per capita*, który, chociaż uniwersalny, jest krytykowany za niedoskonałości. Krytyka dotyczy zwłaszcza tego, czego ten wskaźnik nie uwzględnia, w tym tzw. efektów zewnętrznych, które wpływają na jakość życia zarówno w sposób negatywny, jak i pozytywny. Przeważa wpływ tego pierwszego oddziaływania, na który składają się: wypadki przemysłowe i drogowe, choroby zawodowe, zatrudnianie nieletnich, skażenie środowiska (wody, powietrza i gleby), bezrobocie, rezultaty postępu technicznego. Jest to oddziaływanie powodujące straty społeczne, które trudno wycenić. Nie można odnieść do nich określonych cen rynkowych i nie podlegają one wycenieniu zgodnej z zasadami rachunkowości. Zatem stosuje się w pomiarze dobrobytu mierniki, które te aspekty w pewnym stopniu starają się uwzględniać. Miernik dobrobytu ekonomicznego MEW (*measure of economic welfare*) powstał w 1972 r. Metodologię tego miernika opracowali dwaj amerykańscy ekonomiści W. Nordhaus i J. Tobin [Czarny 2011, s. 367]. Zawiera on w sobie nowe kategorie – zmienne mające zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na poziom dobrobytu. Do kategorii podnoszących poziom dobrobytu należą wartość czasu wolnego i niewycenionej pracy wykonywanej w gospodarce, natomiast do obniżających poziom dobrobytu należą kategorie związane z efektami zewnętrznymi.

W latach 90. XX w. wprowadzono przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju miernik HDI (*human development index*). Jego twórcami są A. Sen i Mahbub ul Haq. Jest to miernik poziomu życia rozumianego jako szansa ludzi na realizację wrodzonych możliwości. Zawiera on dodatkowe komponenty, co pozwala na zwiększenie obszaru pomiaru. Wskaźnik ten ocenia kraje na trzech

płaszczyznach: długie i zdrowe życie, wiedza i standard życia [World Development Indicators 2011]. HDI składa się z następujących komponentów:

- oczekiwana długość życia,
- średnia liczba lat edukacji mieszkańców w wieku 25 lat i starszych,
- oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia,
- dochód narodowy *per capita* w USD, liczony według parytetu (PPP w USD).

Kolejny miernik wykorzystywany do pomiaru dobrobytu ekonomicznego to tzw. miernik ekonomicznych aspektów dobrobytu EAW (*index of the economic aspects of welfare*) [Wskaźniki ekorozwoju 1999]. Podstawą do jego obliczania jest poziom konsumpcji indywidualnej. Dodatkowo uwzględnia on: wartość budynków publicznych, wartość konsumpcyjnych dóbr trwałego użytku, wartość pracy w gospodarstwie domowy, wartość czasu wolnego, wydatki na edukację, wydatki na służbę zdrowia oraz odejmuje: wydatki na ochronę, koszty zanieczyszczenia środowiska, ubytek zasobów naturalnych.

W tym mierniku bierze się także pod uwagę elementy środowiska naturalnego, które są ważne przy określaniu poziomu dobrobytu, co odpowiada obecnemu podejściu do prowadzenia polityki gospodarczej¹ [Kryk 2011].

Kolejny miernik ISEW (*index of sustainable economic welfare*) służy do pomiaru:

- strat spowodowanych degradacją środowiska, erozją gleb, urbanizacją,
- zużycia zasobów nieodnawialnych,
- wydatków na opiekę zdrowotną, edukację, reklamę, dojazdy, wypadki drogowe,
- wartości pracy wykonanej w gospodarstwach domowych,
- wartości usług z dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku,
- wartości usług z dróg i autostrad,
- konsumpcji związanej z edukacją i zdrowiem,
- wzrostu kapitału netto,
- bilansu inwestycji zagranicznych.

W kwestii pomiaru dobrobytu obecnie dominuje podejście popierające w równym stopniu wykorzystywanie zarówno mierników o charakterze gospodarczym, społecznym, jak i środowiskowym. Służy to pełnej i kompleksowej ocenie zjawiska [Mierzyńska 2011, s. 33].

Jedną z udanych prób stworzenia uniwersalnego miernika pomiaru dobrobytu jest miara jakości życia (*quality of life index*), opracowana w 2005 r. przez

---

¹ Troska o wyczerpanie zasobów naturalnych i degradację środowiska naturalnego znalazła odzwierciedlenie w teoriach wzrostu i rozwoju gospodarczego (od lat 60. XX w.). Nowy paradygmat preferuje przejście od maksymalizacji dochodu (wzrost PKB) w stronę rozwoju z poszanowaniem zasobów naturalnych i troską o przyszłe pokolenia.

brytyjskie czasopismo „The Economist”. Opiera się on na wybranych parametrach jakości życia, takich jak [Notes on „Quality of Life” 2005]:

- sytuacja materialna mierzona PKB *per capita* z uwzględnieniem parytetu siły nabywczej,
- zdrowie określane za pomocą wyrażonej w latach średniej oczekiwanej długości życia,
- stabilność polityczna i bezpieczeństwo wyrażone poprzez ocenę stabilności i bezpieczeństwa,
- życie rodzinne postrzegane przez pryzmat wskaźnika rozwodów,
- życie wspólnotowe postrzegane przez przynależności do związków zawodowych czy też uczęszczanie do kościoła,
- klimat i geografia określane szerokością geograficzną do rozróżnienia pomiędzy gorącym a zimnym klimatem,
- bezpieczeństwo zatrudnienia, w tym poziom stopy bezrobocia,
- wolność rozumiana jako wolność polityczna i praw obywatelskich,
- równość płci liczona na podstawie proporcji przeciętnych zarobków mężczyzn i kobiet [Notes on „Quality of Life” 2005].

Podobne miary publikuje Eurostat. Jest to Quality of Life, z tą jednak różnicą, że instytucja ta nie publikuje zbiorczego raportu tylko częściowe opracowania, które dotyczą m.in. takich obszarów jakości życia, jak: warunki materialne, zdrowie, edukacja, wypoczynek, bezpieczeństwo, praca, rodzina i przyjaciele. Na podstawie tych publikacji można porównać dobrobyt w poszczególnych krajach [Notes on „Quality of Life” 2005].

Od 2006 r. można wykorzystywać w pomiarze zjawiska kolejny sposób, zaproponowany przez The World Economic Forum. W publikacji pt. *The Global Gender Gap Report* proponuje się uwypuklenie zagadnienia równości płci jako zmiennej wpływającej na dobrobyt. Polega to na przeprowadzeniu badania nad jakością życia kobiet oraz mężczyzn w wybranych krajach i na tej podstawie tworzy się ranking dobrobytu.

Interesujące zestawienie kilku rankingów, które opisują dobrobyt w większości krajów na świecie, proponuje Instytut Legatum. W 2012 r., po raz czwarty instytucja ta opublikowała rozbudowany wskaźnik dobrobytu Legatum (*legatum prosperity index*). Badaniu poddano 142 kraje, ranking obejmuje 96% światowej populacji i 99% światowego PKB [The 2012 Legatum Prosperity Index 2012]. Ranking ten został opracowany z wykorzystaniem ośmiu zagregowanych wskaźników, które powstały na bazie wielu zmiennych² charakteryzujących dany obszar życia gospodarczego lub społecznego. Są to: rozwój gospodarczy, ogólne warunki rozwojowe dla firm, jakość administracji publicznej, edukacja, zdrowie, bezpie-

---

² Wszystkich zmiennych do obliczenia zagregowanych wskaźników jest 89.

czeństwo i ochrona, wolność osobista, kapitał społeczny. Jest to kompleksowy, dostępny na rynku ranking poziomu dobrobytu na świecie.

Każdy z wyżej zaprezentowanych sposobów pomiaru i oceny dobrobytu ma oprócz zalet również wady wpływające na wartość informacji w nich zawartych. Surowa krytyka wad pobudza do podejmowania prac nad przygotowaniem optymalnej miary omawianego zjawiska.

To, co podlega pomiarowi, odzwierciedla to, co w danej gospodarce się dzieje i co jest robione. Jeśli pomiar jest wadliwy, niedokładny czy wybiórczy oraz nie do końca rozumiały, to decyzje podejmowane z wykorzystaniem pomiarów mogą być obciążone pewnym błędem. Niewłaściwe decyzje tylko częściowo są odpowiedzialne za rzeczywiste problemy, które pojawiają się w gospodarce, w konsekwencji nie do końca mają moc sprawczą rozwiązywania zaistniałych problemów. Opóźnia to procesy dostosowawcze w gospodarce i wpływa na spowolnienie tempa wzrostu i rozwoju gospodarczego. Trafny dobór mierników i sposobów prezentujących dane zagadnienie czy zjawisko jest istotny ze względu na prowadzenie skutecznej i efektywnej polityki gospodarczej.

Rozbieżności między odczuciami społecznymi a oficjalną statystyką dotyczącą pomiaru dobrobytu mogą mieć kilka źródeł [Stiglitz, Sen i Fitoussi 2013, s. 2 i 3]:

- po pierwsze można wskazać, że idea danego miernika jest poprawna natomiast proces pomiaru może zawierać niedoskonałości;
- po drugie dyskusyjne jest również to, co jest poprawnym miernikiem, i jaki jest właściwy sposób korzystania z mierników;
- po trzecie w sytuacji, gdy ma miejsce pogłębianie nierówności, szczególnie w przypadku podziału dochodu, miary agregatowe (np. PKB) w przeliczeniu na jedną osobę mogą nie w pełni odzwierciedlić faktyczną sytuację, w której znajduje się większość społeczeństwa. Ludzie odczuwają pogorszenie dobrobytu mimo że statystyki wskazują na wzrost średniego dochodu;
- po czwarte statystyki będące w użyciu nie uwzględniają niektórych zjawisk mających wpływ na dobrobyt społeczeństwa. W szczególności dotyczy to negatywnych efektów zewnętrznych, tj.: hałasu, zanieczyszczenia gleby, wód, powietrza, nieodwracalnych zmian klimatycznych;
- po piąte oparcie się w głównej mierze na PKB, który jest nieadekwatnym miernikiem w pomiarze dobrobytu szczególnie w obszarze społecznym i ekologicznym.

Z jednej strony funkcjonują wskaźniki czysto ilościowe (PKB, PKB *per capita*) porównywalne i powszechnie stosowane na świecie, ale nie w pełni odzwierciedlające istotę zjawiska dobrobytu. Z drugiej strony funkcjonuje wiele miar uwzględniających komponenty jakościowe. Subiektywne elementy w nich zawarte utrudniają wprowadzenie ujednoczonej procedury pomiaru, co z kolei wpływa na niejednoznaczną interpretację uzyskanych wyników pomiaru.

Zgodnie z raportem Stiglitz'a zestaw rachunków dobrobytu byłby lepszy do oddania stanu faktycznego niż dotychczas stosowane pojedyncze mierniki. Obecnie prowadzone badania nad metodologią pomiaru dobrobytu dotyczą wielu różnych mierników i metody ich agregacji. Nowa metodologia powinna uwzględniać nie tylko wymiar materialny dobrobytu, ale przede wszystkim wymiar jakościowy z uwzględnieniem zrównoważonego podejścia do rozwoju gospodarczego.

4. Zakończenie

Na przestrzeni lat dobrobyt wielokrotnie stawał się przedmiotem zainteresowania badaczy. Zróżnicowane sposoby jego definiowania i potrzeba uchwycenia jego istoty przyczyniły się do podejmowania badań i analiz na gruncie teorii ekonomii, które dotychczas nie zostały zakończone. Zagadnienia z nim związane są ciekawe i wielowątkowe. Pewne aspekty z nim związane podlegają ciągłym przeobrażeniom, szczególnie jeśli chodzi o metodologię pomiaru. Z biegiem lat nastąpiła ewolucja mierników i metod pomiaru dobrobytu. Od prostych typu PKB, PKB *per capita* czy HDI do mocno rozbudowanych złożonych rankingów, np. tych publikowanych przez Instytut Legatum. Jak wynika z najnowszych badań prowadzonych przez J. Stiglitz'a i jego współpracowników, prace nad stworzeniem optymalnej metody pomiaru dobrobytu ciągle trwają [Drabińska 2013, s. 43–60].

Literatura

- Acocella N. [2002], *Zasady polityki gospodarczej*, PWN, Warszawa.
- Aksman E. [2010], *Redystrybucja dochodów i jej wpływ na dobrobyt społeczny w Polsce w latach 1995–2007*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Arrow K.J. [1963], *Social Choice and Individual Values*, 2nd ed., John Wiley & Sons, New York.
- Babula B. [2013], *Jakość i poziom życia [w:] Uwarunkowania dobrobytu w sferze realnej*, red. E. Babula, T. Kamińska, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Bergson A. [1938], *A Reformulation of Certain Aspects of Welfare Economics*, „The Quarterly Journal of Economics”, vol. 52, nr 2, <http://dx.doi.org/10.2307/1881737>.
- Blaug M. [1994], *Teoria ekonomii – ujęcie retrospektywne*, PWN, Warszawa.
- Brycz M. [2013], *Dobrobyt społeczny i jego atrybuty [w:] Uwarunkowania dobrobytu w sferze realnej*, red. E. Babula, T. Kamińska, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Bywalec C. [1991], *Wzrost gospodarczy a poziom życia społeczeństwa polskiego*, Instytut Rynku Wewnętrznego i Konsumpcji, Warszawa.
- Czarny B. [2011], *Podstawy ekonomii*, PWE, Warszawa.

- Dobrobyt społeczny, nierówności i sprawiedliwość dystrybucyjna* [2004], red. S.M. Kot, A. Małowski, A. Węgrzecki, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Drabińska D. [2013], *Idea jakości życia społecznego w klasycznej i współczesnej myśli europejskiej – na marginesie książki „Błąd pomiaru. Dlaczego PKB nie wystarcza?”*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace”, nr 4.
- Gawlikowska-Hueckel K., Umiński S. [1999], *Jakość życia w miastach – powiatach grodzkich*, Seria Polskich Regionów, nr 3, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- Kasprzyk B. [2013], *Wybrane aspekty oceny dobrobytu ekonomicznego i jakości życia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
- Kot S.M. [2000], *Ekonometryczne modele dobrobytu*, PWN, Warszawa.
- Kryk B. [2011], *Trendy i wyzwania zrównoważonego rozwoju*, Uniwersytet Szczeciński, Wydawnictwo Zapol, Szczecin.
- Markiewicz M. [2014], *Zmiany poziomu dobrobytu wybranych państw w kontekście kryzysu finansowego* [w:] *Mikro- i makroekonomiczne aspekty tworzenia dobrobytu*, red. A. Blajer-Gołębiowska, L. Czerwonka, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Mierzyńska D. [2011], *Wielowymiarowa analiza dobrobytu społeczno-ekonomicznego w Polsce*, „Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego”, nr 4, cz. 8.
- Mill J.S. [1979], *Utylitaryzm*, PWN, Warszawa.
- Notes on „Quality of Life” [2005], The University of Oklahoma School of Social Work, The Economist, Economist Intelligence Unit, <http://www.gdrc.org/uem/qol-define.html> (dostęp: 20.11.2014).
- Pogou A. [1932], *The Economics of Welfare*, 4th ed., Macmillan, London.
- Sen A. [1977], *On Weights and Measures: Informational Constraints in Social Welfare Analysis*, „Econometrica”, vol. 45, nr 7, <http://dx.doi.org/10.2307/1913949>.
- Sen A.K. [1997], *From Income Inequality to Economic Inequality*, „Southern Economic Journal”, vol. 64, nr 2, <http://dx.doi.org/10.2307/1060857>.
- Smith A. [1954], *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, PWN, Warszawa.
- Stiglitz J., Sen A.K., Fitoussi J.P. [2013], *Błąd pomiaru. Dlaczego PKB nie wystarcza?*, raport Komisji ds. Pomiaru i Wydajności Ekonomicznej i Postępu Społecznego, PTE, Warszawa.
- The 2012 Legatum Prosperity Index* [2012], Legatum Institute, London.
- World Development Indicators* [2011], The World Bank.
- Wskaźniki ekorozwoju* [1999], red. T. Borys, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok.
- Zeliaś A. [2004], *Poziom życia w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa.

Welfare – a Theoretical Approach and Measurement

(Abstract)

The paper focuses on problems in measuring welfare. It provides a comprehensive presentation of opinions and theories explaining the phenomenon of prosperity in economic theory over the centuries. Some parts of the paper focus on identifying and critiquing methods of measuring the phenomenon.

The paper highlights:

- the advantages of GDP and GDP *per capita* indicators in terms of ease of calculation, comparability, versatility;
- their disadvantages, among the most important of which is the failure to include all factors influencing welfare, and those affecting the phenomenon in a negative way (externalities, for example) as well in a positive way (satisfaction from leisure);
- that indicators and methods of measurement have evolved. Starting from simple indicators like GDP, GDP *per capita* and HDI scale and complex rankings, which contain much more information about welfare.

The final conclusion from the author's work would be the necessity of continuous work on inventing the optimal method of measuring welfare.

Keywords: welfare, standard of living, economic development, welfare measurement.